

**Ю.О. Шолудько,
студ. IV курсу, спеціальність «Право»
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова**

**Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики О.В. Нарожна**

ДО ПИТАННЯ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДУ СТВОРЕННЯ ПОРТРЕТІВ ЗА ПОСМЕРТНИМИ МАСКАМИ

У практичній діяльності повністю провести опис людини по пам'яті не представляється можливим через відсутність перед очима описуваної людини. Однак основні прикмети, а головне, послідовність їхнього відтворення, повинні дотримуватися. За відсутності можливості провести опис зовнішності людини на допомогу експертам приходять методи виготовлення зліпків. У практичній діяльності виготовлення зліпків проводиться не тільки з лицьової частини голови, але і з інших частин тіла. Виготовлення таких розпізнавальних матеріалів знайшло своє застосування при виготовленні портретів обгорілих, муміфікованих трупів або трупів, які погано збереглися. Яскравим прикладом відтворення образу за посмертними масками є створення портретів відомих людей.

Практика виготовлення мальованих портретів невпізнаних трупів з метою встановлення особи існує вже багато десятиліть, але тільки в кінці 80-х рр. минулого століття на цій базі почав розроблятися метод створення мальованого портрета за посмертними масками і зліпками з невпізаного трупа та його розчленованих частин [1, с. 174]. На жаль, в даний час методика виготовлення і впізнання людини за маскою застосовується вкрай рідко. У роботах Ю.П. Дубягіна [2, с. 222-231] наведені посмертні маски, зроблені в ході практичної діяльності, де на їх основі художником-портретистом готується мальований портрет прижиттєвого вигляду невпізаного трупа. Практика застосування методу мальованого портрета трупу і особливо за масками і зліпками значно перевершує традиційний метод судово-медичного «туалету і реставрації» трупа по об'єктивності, достовірності і якості відтворюваних ознак зовнішності особливо при виявленні трупів в стані глибоких гнильних процесів або сильно спотворених, знівечених і обгорілих (обпалених), але таких, що ще не втратили повністю ідентифікаційної інформації [3, с. 246].

На початковому етапі розслідування, як правило, у слідчого виникає необхідність встановити особу за трупом. Багато в чому це

залежить від стану м'яких тканин, тому слідчий самостійно або консультуючись з відповідними фахівцями обирає застосування методу, за допомогою якого можливо надати трупі максимально прижиттєвий стан. Визначивши метод і рівень експертного або не експертного дослідження, слідчий повинен встановити, хто з обізнаних осіб буде проводити означене дослідження. Якщо є підстави отримання інформації у вигляді мальованого портрета в результаті експертного дослідження, то слідчий виносить ухвалу про проведення медико-криміналістичної експертизи з метою відновлення зовнішнього вигляду особи (рідше тіла). Для проведення дослідження експерту повинні бути надані наступні матеріали і об'єкти: копії протоколів огляду, акти розтину з описом зовнішності за методом словесного портрета із зазначенням особливих прикмет. Проте, як правильно зазначають В.М. Звягін і А.М. Зінін, судова медицина й досі не має своєї програми опису ознак зовнішності людини [4, с. 25].

У досліджуваній експертній методиці важливу роль відіграє вивчення різних фотозображень, тому якщо судово-пізнавальна фотозйомка не проводилася, то художник або криміналіст проводить різноракурсну фотозйомку обличчя та голови, щоб на фотознімках був відображений комплекс ознак зовнішності, який в меншій мірі втратив природний, прижиттєвий стан. Найчастіше стан особливих прикмет дозволяє використовувати їх при слідчій та оперативній ідентифікації.

Експериментальні дослідження показали, що навіть в тих випадках, коли художник не відчуває особливого психологічного напруження при роботі з трупним матеріалом, йому доцільно робити з натури тільки окремі замальовки, начерки або ескізи. Потім необхідно, частіше через слідчого, доручити криміналісту провести фотозйомку з додаткових ракурсів повороту. Для подальшого експертного дослідження окремі художники в якості робочого матеріалу можуть виготовляти начерки, а також негативні і позитивні зліпки та фотографії. На жаль, на практиці надання художнику всіх зазначених об'єктів і матеріалів не завжди забезпечується. У більшості випадків художнику надають або поодинокі фотографії, або сам труп і, як правило, після розтину. Тому у експерта-художника нерідко виникають уточнюючі питання до судово-медичних експертів, які повинні дати відповідне роз'яснення художнику, наприклад, про можливі зсуви ознак в лобно-скроневих областях, очних та ямково-носовій частинах обличчя, в області грудей і живота тощо [3, с. 249].

Якщо первинна стадія збору морфологічної (фізіономічної) інформації для створення експертного мальованого портрета буде успішною, то знання і майстерність художника-криміналіста дозволяють іноді менш ніж за годину створити мальований портрет потерпілого, причому в повному композиційному образі: одязі, головному уборі тощо.

Далі, якщо нескладними процедурами (зокрема, зняттям негативних гіпсових масок і зліпків), не досягається досить об'єктивне відновлення морфології особи невпізаного трупа, вирішується питання про призначення експертного дослідження у вигляді складного «туалету», яке характеризується послідовністю експертних методик для більш поглибленого вивчення і відновлення стану та морфології об'єкта. Наприклад, експерт — художник — криміналіст найчастіше періодично за допомогою методу негативних масок і поміщення голови невпізаного трупа в розчин Дегтярьова (який має безоцтову основу і, отже, добре взаємодіє з гіпсом), забезпечує поступове відновлення ідентифікаційно значущих даних про шукану особу. Крім обличчя і голови, можуть бути відновлені й інші частини тіла, а саме кисті рук, ступні ніг, окремо вушні раковини, шкірні клапті зі слабовидимим або невидимим татуюванням тощо [3, с. 250].

Таким чином, метод створення мальованих портретів за посмертними масками досить давно застосовується в практиці, проте свою офіційну методику отримав не так давно — наприкінці ХХ-го століття. Даний метод застосовується нечасто, що пов'язано із трудоемністю його застосування, проте він має значний потенціал, оскільки може бути використаний для відтворення прижиттєвого вигляду осіб трупів, які були погано збережені. Зокрема, у випадках, коли трупи перебувають в стані глибоких гнильних процесів, є сильно обпаленими, але ще не втратили повністю ідентифікаційної інформації.

Звісно, цей метод має застосовуватися у випадках, коли немає можливості встановити особу через ДНК, за слідами зубів тощо через те, що її не має в базі даних, або немає здогадок, ким може бути дана особа.

Подальшими перспективами розвитку даного методу вважаємо розроблення: 1) програми опису ознак зовнішності людини; 2) законодавчо затвердженої методики розроблення мальованих портретів за посмертними масками; 3) комп'ютеризацію даної методики у вигляді комп'ютерної програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баканова Л.П., Пулатов Ю.С., Худяков А.В. Актуальные проблемы криминалистики (становление и перспективы развития). Часть 1: Учебное пособие — Т.: Академия МВД Республики Узбекистан, 2006. — 217 с.
2. Дубягин Ю.П., Дубягина О.П., Логинов С.Г. Опознание в практике розыска человека и раскрытия преступлений. — М., 2006.
3. Исаенко В., Дубягин Ю. Руководство по розыску и расследованию неочевидных убийств: Криминалистический, судебно-меди-

цинский, антропологический, уголовно-процессуальный и организационный аспекты). — М.: Элиткнига, 1998. — 480 с.

4. Звягин В.Н., Зинин А.М. Принципы выделения признаков внешности человека в целях медико-криминалистической идентификации личности // Судебно-медицинская экспертиза. — 1987. — № 2. — С. 25-30.

М.М. Ячменська,
студ.ІІІ курсу, спеціальність «Право»,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики О.С. Козерацька

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСОВЧОЇ ПРАКТИКИ УКЛАДАННЯ УГОД У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

З прийняттям 13 квітня 2012 року Кримінального процесуального кодексу (далі — КПК) України було запроваджено досі невідомий українській правовій системі інститут кримінального провадження на підставі угод. Це, безумовно, є прогресивним кроком в удосконаленні процедури здійснення правосуддя, оскільки укладання угод сприяє значному спрощенню судочинства та підвищенні його ефективності. Крім того, дане нововведення забезпечує право кожного на розгляд його справи у розумні строки, що передбачене ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, оскільки при укладанні угод у кримінальному провадженні значно зменшується процесуальне навантаження на органи досудового розслідування, прокурора та суд [1]. Наприклад, Добровольська О.Г. зазначає те, що провадження на підставі угод змінює кримінально-процесуальну форму в напрямку впровадження принципу процесуальної економії, що «безумовно, пов'язано з реакцією держави на значну завантаженість слідчих і судових органів» [2, с. 367].

Національне кримінально-процесуальне законодавство поступово зазнає реформаторських змін в напрямку пришвидшення процесів демократизації та гуманізації. Дане твердження не є випадковим, інститут угод в кримінальному провадженні був імplementований із законодавства зарубіжних країн, що безумовно сприяє гармонізації вітчизняної нормативної бази із міжнародними стандартами. Приведемо як приклад Францію, в цій країні примирення проводить або